

A fejedelem második kalandos élete

A fejedelem mély álmában számára ezidáig ismeretlen zajokat hallott. Halk zsongás volt az, de különös dallamok vegyültek e szokatlan zsbongásba. és ezek nemigen voltak számára harmonikusak. Inkább valami idegenföldi zenészek kelletlenül viselt mutatványára emlékeztette őt, akiket ugyan mindig szívesen látott vendégül az udvarában, mert úgy illett, ha már rábeszéltek művelt udvaroncai.

De ez a mostani hallomás zaklatni kezdte ezidáig ernyedte idegeit. Idegen nyelven, mely nem latin volt, talán ánglius, lüktetett valami lelketlenség, amely időnként elhalkult, azután valami csilingelést követően, egy kellemes asszonyi hang mindig valami számára ismeretlen portéka vásárlására buzdított, majd folytatódott az előbbi zenebona. A nyugtalanító zörgések, görgések közben mégis volt valami megnyugtató a számára: mintha az anyanyelvén hallott volna tompa foszlányokat, bár azok is nagyon éktelen, rövid és alig érthető mondatok voltak a fülének.

Most két asszonyi hang is hallatszott. Az egyik unalmasan nem szólt többet, minthogy: „csak ennyi? valami mást? Kápé vagy kártya.” A kápét kópéfélenek, inkább góbénak, afféle agyafúrt székely atyafinak gondolta, a kártyát meg maga is az ördög bibliájának nevezte, de nem értette, hogyan kerülnek ezek egy lapra? Az utóbbi fehérnép számokat ejtett ki a száján: ezerkilencszázkilencvenöt, kétezer. A másik, kifejezetten kellemes hangon tette hozzá: „készpénz, egy pillanat”. S e pillanatban váratlanul, finom női ujjak érintését érezte, majd váratlan és zaklató élményben volt része: egy röpke pillanatra mintha a saját szülőanyját látta volna. Éppoly szép vonású női arc volt, mint amilyennek mindig őrizte a székely lófő nemesi család leányát, fiatalon megözvegyült anyját a szívében.

Emlékei hamar kezdtek volna feltolulni, de ez erősen kifestett hölgy, bár igen kellemdúsan illatozott, mégsem volt oly tökéletes jelenség. Ráadásul egyetlen mozdulattal túlادott rajta: a következő pillanatban a másik fehérnép izzadt kezeit érezte, azután egy fémes kattantást követően, menten valami igen szűk cellában és sötétben találta magát.

Nem is volt ideje, hogy felmérje társaságát, mert a cellácska hamar nyílt. Amikor újra zaj és fény támadt, ugyanazokat a zaklató hangokat hallotta újra, s az előbbi unalmas és fáradt asszonyi hang újra csak számokat mondott, majd szánandóan büdös kezével még az arcát is érintette, nagyon kellemetlen érzés volt, de legalább újra szabad levegőt érzett. Azon nyomban megpillantott egy ifjút. Annak arca arra az alsóbb sorból való gyermekkori barátjára emlékeztette, aki hős apja halála után is hűséges maradt hozzá, akkor, amikor senki sem tudhatta, hogy gazdag vagy kisemizett sors vár-e majd reá? Aki azután elkíserte még a havasalföldi hadjáratra is, még

ha származási hiányosságai miatt apródi szerep aligha juthatott volna neki. Mindketten csak tizenöt évesek voltak, amikor az első csatájukba mentek. Egyikükön fényes páncél, másikukon szerény sodronying. De Isten kegyelméből túléltek. Vállukat veregették hatalmas vitézek, borral kínálták őket a saját kupájukból.

Miközben ezek a képek tolultak elő, azt látta, hogy az iménti fiú arcát valami rongyos csuklya övezi, valamint igénytelen, lompos minden, ami csenevész testét borítja, mindkét füle be van dugva valami fényes dugóval, amelyekből bár halkán, de valami idegesítő dübörgés hallik kifelé, és testét a törökök néger rabszolgáinak módjára ingatja, ráadásul meglehetősen büdös az ő ízlésének. Ami közben azon merengett volna, hogyan lehet két hasonló arc között ily hatalmas jellemkülönbség, egy pillanat alatt a fiú füstös ujjai markolásának és némi réz vagy egyéb olcsó fémek tompa zörgésének érzete közben ismét egy sötét bugyorba került. A szűk helyen puha melegséget, de takony- és hűgyszagot is érzett, amely némely borsmenta illat által nyújtott némi enyhet.

Röpke pillanat múlva regető puffanást hallott, mintha valami ajtót csaptak volna be bosszúsán, azután azonnal morgásféle zajt, majd ugyanazt az előbbi dübörgést hallotta, ami az imént az ifjú fülcimpájából szűrődött ki, de immár az ő fülét is bántó erővel, majd úgy érezte, mintha lovasfogat ragadta volna el. Nem sokáig tartott ez érzés. Kisvártatva hirtelen mozdulatlanság szorította a sötét zseb oldalához, ott is valami papírfélékhez. Tompán szűrődtek be egy diskurzus otromba hanghordozású szavai, amelyekben az egyetlen jó az volt, hogy ugyan nem szépen hangzó, de legalább magyar szavak is vegyültek, igaz, nem sokat értett azokból: na bazmeg, tojjad gyorsan a lét, nem érek rá ilyen kis köcsögökkel sokat tökölni, aztán vigyed a cuccot. Ekkor annak a fiúnak a keze melléje csúszott, elvette mellőle azt a papírost, egy újabb morgó hangot hallott, s akkor őt is megragadta és a másik papíros mellé fogta. Abban a pillanatban egy erős kéz markolását érezte, mely marokban több más papírost és valami kis szúrós szagú tasakot szorítottak az arcához. De csak egy pillanatig, mert az a durva hangú nyavalyás hagyta, hogy a fiú kivegye a tenyeréből a büdös staniclit. „Na húzás!” szólott az erős marok embere.

A fejedelem most az előbbihez hasonló morgást, de kicsinyég finomabb zajt hallott, közben újfent elsötétedett a világ, férfiebertől szokatlan, rózsavízszerű illatot, valamint szívdobogást érzékelt, amely pedig nem a sajátja volt, inkább mintha valaki mellkasának feszült volna. Nem volt hozzászokva ily állandó és kényeszerű mozgáshoz, így tenmaga szíve is erősebben vert, amely mintha mégis együtt dobbant volna a másikkal. Talán éppen emiatt némi megnyugvást érzett, s végre újra valódi álomba merült. Meglehet, még csak félálom volt az. Nyugalomra vágyott, ám újra az előbbi különös képek és gondolatok izgatták: miféle, számára ismeretlen föld hordoz hátán ily alakokat, kik az ő szép nyelvét otrombán és szívtelenül beszélnek, kikben nincs semmi büszkeség, kellem és szív? Még a porkolábok sem beszélnek ily otrombán. Csak nem az övéi ezen emberek is? Isten tudja, minő szél fúttá őket.

Közben testét fáradt ernyedtség járta át és szelleme sötét, csendes álomba burkolódzott.

Kisvártatva újra kényelmetlen zajokra ébredvén, hallotta, amint az iménti férfi hang azt mondja: „Túl csinos vagy ahhoz, hogy ne nekem dolgozzál. Tudnék én többet is nyújtani számodra ennél a helynél.” Mire egy kedves asszonyi hang így szólott: „Számomra ez elég. Ahhoz, hogy a gyermekemet neveljem.” „Áh, szóval gyermek, meg ilyesmi. Na jó, majd jövök még és beszélgetünk erről.” „Rendben” – mondta az asszony.

A szagos kéz érintését érezte, amint hozzáért, és egy hideg márványlapra tette, s ezt hallotta: „Ez a tiéd, remélem elég jatt egy kóláért”. A fejedelem ebből semmit sem értett: miért elég és mi az a kóla? Egy pillanatra egy nagyon bájos fiatal asszony arcát látta, és sajnálta, hogy nem nézheti tovább.

Üdítő élmény volt egy röpké pillanatra, úgy, amint ifjú korában egy pillantást vetett egy szép fehércselédre, s olyankor mindig elfogta a vágy, s jobb szeretett volna maga is cseléd lenni, s naponta látni a leányok tiszta szépségét, s talán meg is kapni azt. Atyaég! Mennyi, de mennyi lehetősége lett volna az udvarban ifjú korában, de még több, ha nem lettek volna kötelmei, hacsak egyszerű apród lett volna, aki, ha nem az erdőben és a mezőn vadra, de a piacon vadászhatott volna a pórnép szépséges leányaira, akik, ha egyetlen aranytallért megcsillantott volna nekik, a mennyekbe röpitették volna... Kupákból tokajit hörpölve, sült vadkant trancsírozva, áfonyamártásba tunkolva, mezítelen keblekben gyönyörködve, mézes csókokat elnyerve. Hah!

Reggel egy puritán asztalon találta magát. Ott hevert a hűvös lapon, s az ablakon túl valami különös szürke építmény, mint valami erődítményféle látszott: milyen magas és milyen tág üveges lőrések vannak rajta, gondolta magában. Minek ez a magasság, s mire ezek a tág lőrések, ahová könnyűszerrel be lehet ágyúzni?

Amint ezen mélézött, felhangzott egy ifjú leányka hangja, aki előröppent valahonnan. Kisvártatva egy nemes leánykához méltatlan szürcsölést hallott (az illata alapján, valamiféle édeskés ital lehetett), aztán pórnépi csámcsogást, majd teli szájjal (óh, mily otrombán) szólt a leányka: akkor este tali.

Míntha a korábbi hölgy hangját hallotta volna még egy másik helyiségből: kedves és kellemdús hang volt, bár mintha meglehetősen fáradtsággal vegyült volna: a telefonod itthon ne hagyd! „Azt? Soha!” S ebben a pillanatban finom, kisleányi kéznek érintését érezte, amint megragadja, s eltünteti őt valami újabb sötét zugba. Különös, enyhe, levendulás, nedves takonyszaggal kevert illatot érzett, amint valami lágy papírféle simult az arcához. Még onnan is hallotta halkan: „Köszike a kétezerest. Tudod, sokra nem elég. A suliban talán valamire, de, holnap pláza mozi. Na csá”.

Már maga sem tudta, mi tévő legyen. Soha életében nem tapasztalt még ilyen különös és tehetetlen sodródást. Mintha megbénult és elnémult volna. Általában mindig az történt, amit elgondolt, óhajtott, kegyeit keresték, még a gondolatait is tiszteletben tartották mindazok, akik körülvették. Most azonban oly fáradt volt, oly elcsigázott, s csak remélte, hogy ez álomból mielőbb felébredvén, a saját baldahinos ágyában heverve, hitvese lágy simogatására ébred. De már azt sem bánta volna, ha bizalmas szolgálója izgatottan ébresztené valami életbevágóan fontos és hirtelen támadt udvari gond okán. Ha felébredhetne... Aztán fájó rémület ragadta el: lehet, hogy ez

nem is élet, meglehet, csupán a porhüvelyének kálváriája mindez? De hiszen a porhüvely kriptában nyugszik. Úgy tudta, hogy a lélek távozik, s útjára indul. Most indult volna való útjára? Nem lehet! Már látta (s talán csak pillanatra), de a valódi üdvösséget. Visszaküldték volna? De hát mi végre? Hát ki tett meg mindent az Úr nevében, a nemzete érdekében, ha nem ő? Kétségbeesésében azt gondolta: hát az a nyavalyás bűnöző jobb lator talán különb volt nála? Csak azért, mert megfeszítve, az utolsó pillanatban megbánta bűneit? Elég volt ennyi a végső megbocsátáshoz: „Még ma velem leszel a Mennyek országában.”

Ez az egész, mindaz, ami vele most történik. a tisztítás eszköze volna? Hogy különös idők, erősen új idők származó nyelvzetű és szörnyű stílusú embereinek a világában kell vezekelnie? Talán tenmagának is felelőssége volna ez új világ, ezért ítéltetik most szembesülésre?

Az a süldő leányka azt mondá, hogy: „köszí a kétezerest,” Köszí, Meg pláza mozi. Miféle nyelvzet ez, melyben csak kicsinyt sejkik föl a magyar? Miféle kétezerestől beszélt az a kis csámcsogó? Ami sokra nem elég? Mégis érték lehet.

Már ezt hallva is furcsa érzés töltötte el: lehet, hogy kívülről látja mindezen történéseket, s még saját magát is? De hiszen nem látja magát, de oly érzése van, mintha mindent látna, érzi a szagokat, érintéseket, zajokat, s lelke részese e különös, meglehetősen póriás történéseknek. Haló poraiban is megvasadhat valaki elméje?

Most zaklatottságánál is erősebb volt a fáradtság, mely úrrá lett rajta: álmatlan, mély alvásba zuhant.

Csilingelő dallamot hallott és rezgést érzett, s azonnal újra ébren találta magát. Finom kis kéz csúszott mellé, majd elvette azt a rezgő tárgyat. Még halkán hallotta azt is, amint az a kisleány valami olyasmit mond, hogy „mingyá a suliba vagyok”, „Azután már nem hallatszott az a kis ostoba hang.

Ám különös dolog történt ebben a pillanatban: látott egy papírdarabot a földre hullani, s e papíroson meglátta a saját arcmását. Soha nem tapasztalt megvilágosodás járta át, amint látta saját nyomtatott portréját azon koszos, szürke és érdes, valami szurkos felületen heverni, arcmása mellett kétezer volt jelölve számmal és betűvel: valóban kívülről látja a vele kapcsolatos történéseket, s bár minden rezdülést és szagot érez, valójában mégis minden tőle függetlenül történik. Nincs befolyása semmire, még ha úgy érzi is, hogy hatalmánál fogva rendelkeznie kellene, mégsem tud beavatkozni, nem tud hatással lenni semmire. Szörnyűséges volt számára e tehetetlenség érzete. S erősen ijesztőnek tűnt az, hogy immár tisztábban látott sok mindent, mit korábban nem értett. Bár kívülről, de mégis tisztán látta, az arcmásával díszített papírost heverni a talajon, amikor lehajolt érte egy fiatal nő. Amint az asszony kézbe vette, szétnézett, majd gyorsan eltette egy kis bugyellárisba. Amikor kinyitotta e kis erszényt, a fejedelem egy röpké pillanatra, másik papírost is megpillantott, egy kékes tónusút. Mellbe vágta e markáns arcélű férfiember portréja, valamint a szám, ami látszott rajta: ezer. Ez egy király! Hunyadi Mátyás. Bár kívülről látta mindezt, még mindig nem értette, miféle dolog a saját és ily pompás és erős király arcmásának egymás mellé rendelése.

Óh, minő álom mindez? Vagy valóság? Igen az! De ez egy másik világ, amiben találta magát. Mégis, tehetetlensége, s a döbbenete ellenére, egyre érdekesebb volt. Mindaz hogy mindenkinek érzi szagát, a lég fuvallatát, a zajokat, s mi több, mintha teljességgel benne lenne mindezen történetekben. Most valami különös és egyelőre eddig nem megélt jó érzés fogta el: úgy vélte, valamely földöntúli, égi erők talán feloldották a korábban vállán cipelt terhek súlya, egyáltalán a döntések, s a felelősség alól, s csupán arra ítélték, hogy lássa, mi több, kicsinyt részese legyen, megtapasztalja azt a világot, amelyre immár tetteleg nem lehet hatással.

Kedves párbeszédet hallott most:

„Jó, hogy látlak Marika. Hogy vagy? Ó, igen, én is örülök. Mit vásárolsz? Áh, így hó végén csak pár fontos dolgot: kenyeret, tejet, vajat. Legalább a gyerekek legyen mit ennie, vinnie. Hát igen. Nem lehet könnyű neked, így egyedül nevelni. Csak halkan merem mondani, hogy egyetlen ezresem volt, amikor elindultam. S képzeld el, találtam még kétezzer forintot. Elhiheted, hogy megörültem. Azt az ezrest holnap elviheti a gyerek az osztálypénzbe az iskolába, s így kihúzzuk e pár napot.”

Akkor egy csilingelő hangot hallott, s egy asszonyi hang azt mondta: ezerkilencszázkilencvenöt, kétezzer. Az előbbi kedves hangú asszony elővette őt, mármint őt, a kétezrest és kifizette a kenyeret, a tejet, a vajat és egy apró csokoládét. Azután újra egy sötét bugyorba került.

Ez a jelenség ismét felzaklatta, s megvilágosodása fájdalommal töltötte el: tenmaga immár valami papíros formájában jelent értéket. De miféle értéket? Való életében bármely, legkisebb darab ezüst, amelyen megjelent arcmása, ennél jóval értékesebb volt. S miféle világ az, ahol egy rongyos papírlapra nyomtatják az ő képét, s azért szerezhethet valaki élelmet? Rádadásul ily keveset? Egyetlen megnyugtató ebben az volt számára, hogy legalább elegendő ahhoz, hogy anya s leánya ne éhezzen.

Egy kicsiny erdélyi ezüsttallér, mely őt ábrázolta, s amely kis darabka legalább valódi ezüst volt, a piacon talán két hízott libát is ért. Nem szólván arról, amit arany forintnak neveztek: egyetlen arany forint, amin az ő arcmása volt látható, elegendő volt ahhoz, hogy egy vidéki fogadóst olyannyira fellelkesítsen, hogy az embert, s lovát akár néhány napon át jól tartsa, szobát, sültet, bort, s abrakot biztosítva. Legalábbis emberei ezt mondták, s miért ne hitte volna? Azt azonban csodálkozva, s némi büszkeséggel élte meg, hogy ő maga, mint értékét jelentő eszköz kétszeresét éri annak, amit a nagy Hunyadi arcmásával illetnek. Ez új világ mégis fontosnak tartja az ő szerepét? Óh, mily csodálatos, hogy ha nem is ő, de Erdély még mindig fontos e tájon, s ez új korban.

Jó érzések töltötték el, s e megnyugvásban újra mély és hosszú álomra szenderült.

Arra ébredt, hogy valaki azt mondja: „Most érkezünk, átvezettem az éjszakát. Jó és göröngyös utakon, Pestről hajtottam idáig. A gyerekek még alszanak az autóban, a feleségem meg nyugtalan, lesz-e szállásunk? Az én hibám. Azt mondtam, nem kell foglalni, itt mindig találunk. De én a harminc évvel ezelőtti tapasztalatom alapján indultam el. Van ötlete, fiatalember, hova a csudába menjünk?”

A fiú meglepődött, hogy épp őt szólította, mert ő maga nem igen tűnhetett egy igazi helyi embernek: pásztor volt ő, aki ezen a napon nem öltözött ünneplő gúnyába, s éppen csak azért jött le a hegyről, hogy a sajtokért kapott pénzért beszerezze a következő hetekre a legszükségesebb dolgokat a piacon: zsírt, szalonnát, kásának valót és pálinkát.

„Elvezetem magukat egy házhoz, ahol mindent ösmernek.”

A ház előtt a férfi benyúlt a zsebébe, s elővett egy kétezrest, s a fiú markába nyomta.

„Fukar egy kurafi” – gondolta a legény. Aztán alaposan megnézte a pénzt, zsebre tette, s a dolgára indult.

Esteledett, amikor a fiú újra lepihent a Hargita egyik tágas, zöldellő, meredek rétjén, az ő rétjén, a kedves nagy s öreg tölgye tövében. A rétet az emelkedőn égbeszökő fenyők sűrűsége ölelte, csupán néhány tölgy állott ott őrzőként, jelként. Ezek közül is az egyik kivált kedves volt neki. Talán azért, mert tudta, milyen vén, milyen mély s erős gyökerei vannak e földben, s meg mert gyakran próbálta elképzelni, mi mindent láthatott már. Csendes magányában olykor faggatta is.

Az alkonyi tájat bámulta, amint a kis juhász kutya segítségével összeverődött nyáj egyre elhaló bégetését és az eszténa kutyák ritkuló, öblös vakkantgatását hallgatta. A dolgát ma is jól végzett pásztor elégedettségével döntötte hátát a vén tölgynek. A mellénye zsebéből elővette azt a szerény jutalmat, amit korán reggel, lent a városban kapott attól a magyar férfitől. Nézegette. Bethlen Gábor fejedelem barnás tónusú portréja mintha szólt volna hozzá. Csak halvány sejtése volt arról, hogy mennyit érhet a piacon e bankó. Símogatta, finoman kettéhajtotta, majd nagy tisztelettel becsúsztatta a kabátja titkos zsebébe. „Eztán már nálam marad, sokra nem elég, arra bizonyosan igen, hogy mindig velem vagy majdan fiaimmal legyen a Nagyságos Fejedelem”.